

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА

Кафедра реабілітаційної медицини, фізичної терапії та спортивної медицини

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради

Протокол № 6 «26» 06 2024р



Голова вченої ради,

професор з науково-педагогічної роботи

Александр Толстанов Олександр ТОЛСТАНОВ

РОБОЧА ПРОГРАМА
НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Природні і преформовані фізичні чинники у фізичній терапії»

Освітньо-професійна програма

Галузь знань

Спеціальність

Спеціалізація

Рівень вищої освіти

Обсяг дисципліни

Терапія та реабілітація

22 «Охорона здоров'я»

227 «Терапія та реабілітація»

227.01 Фізична терапія

другий (магістерський)

90 год / 3 кредити ЄКТС

Київ - 2024

Робочу програму навчальної дисципліни «**Природні і преформовані фізичні чинники у фізичній терапії**» розроблено на основі освітньо-професійної програми «**Терапія та реабілітація**», підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня Магістр за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація» та відповідних нормативних документів.

РОЗРОБНИКИ:

Юлія Чумак

асистент кафедри реабілітаційної медицини, фізичної терапії та спортивної медицини НУОЗ України імені П. Л. Шупика, кандидат медичних наук

Алла Ткаліна

доцент кафедри реабілітаційної медицини, фізичної терапії та спортивної медицини НУОЗ України імені П. Л. Шупика, кандидат медичних наук, доцент

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ніна Гойда

професор кафедри управління охороною здоров'я НУОЗ України імені П. Л. Шупика, доктор медичних наук, професор, дійсний член Академії наук вищої освіти України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки.

Ольга Ковальова

завідувачка кафедри фізичної терапії та ерготерапії Національного Університету «Запорізька політехніка», кандидат медичних наук, доцент

Гарант ОПП

**Наталія
Владимирова**

професор кафедри реабілітаційної медицини, фізичної терапії та спортивної медицини НУОЗ України імені П. Л. Шупика, доктор медичних наук, професор

Робоча програма нормативної навчальної дисципліни обговорена та схвалена на засіданні кафедри реабілітаційної медицини, фізичної терапії та спортивної медицини. Протокол № 12 від 22 травня 2024 року

Завідувач кафедри професор _____ **Олександр Владимиров**

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні Вченої ради медичного факультету, протокол № 6 від 05 червня 2024 року

Голова ВРФ професор _____ **Ольга Процюк**

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри протокол " ____ " _____ 202_ № _____

Завідувач кафедри _____
(підпис) _____ Ім'я, ПРІЗВИЩЕ, посада, вчене звання, науковий ступінь)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри протокол " ____ " _____ 202_ № _____

Завідувач кафедри _____
(підпис) _____ Ім'я, ПРІЗВИЩЕ, посада, вчене звання, науковий ступінь)

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Місце, мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна	5
4. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна	5
5. Програма навчальної дисципліни	6
6. Структура навчальної дисципліни	7
7. Самостійна робота	8
8. Перелік питань для підсумкового контролю	9
9. Методи навчання	10
10. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання	10
11. Рекомендований бібліографічний список	11

1. Опис навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Природні і преформовані фізичні чинники у фізичній терапії», є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми спеціальності 227 «Терапія та реабілітація». Загальний опис навчальної дисципліни подано в таблиці 1.

Таблиця 1.

Найменування показників	Опис		
1. Загальна характеристика дисципліни			
Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»		
Спеціальність	227 «Терапія та реабілітація»		
Спеціалізація	227.1 Фізична терапія		
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень		
Мова навчання	українська		
Кількість годин	90		
Кількість кредитів	3		
2. Характеристика навчальної дисципліни за формами навчання			
	очна денна	очна вечірня	заочна
Рік підготовки	1	-	-
Семестр	1	-	-
Лекції	18	-	-
Практичні	18	-	-
Семінарські	18	-	-
Лабораторні	-	-	-
Самостійна робота	36	-	-
Вид контролю	<i>Диф.залік</i>	-	-

2. Місце, мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Сучасний фахівець повинен мати глибокий обсяг знань у галузі сучасних стандартів з фізичної терапії, уміння збирати й опрацьовувати інформацію, розробляти програми наукових досліджень, аналізувати одержані результати. Успішне оволодіння методологією проведення наукового дослідження допоможе майбутнім фахівцям у розв'язанні наукових завдань та росту професійної компетентності.

2.2. Мета дисципліни:

Надати фахівцям теоретичні знання та практичні навички щодо використання природних і преформованих фізичних чинників у фізичній терапії, розкрити механізми їх впливу на організм людини, сформувані компетентності з безпечного, ефективного та обґрунтованого застосування фізичних методів лікування, реабілітації та профілактики.

2.3. Завданнями вивчення дисципліни є:

1. Опанування класифікації, фізико-біологічних властивостей та механізмів дії природних і преформованих фізичних чинників;
2. Вивчення показань та протипоказань до їх застосування;
3. Формування вмінь підбирати оптимальні методи та параметри процедур залежно від стану пацієнта;
4. Набуття практичних навичок застосування фізичних чинників

у комплексі фізичної терапії;

5. Оволодіння правилами безпеки та санітарно-гігієнічними нормами при роботі з обладнанням;

6. Інтеграція знань і навичок у майбутню професійну діяльність фізичного терапевта.

2.4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни (міждисциплінарні зв'язки)

Дана дисципліна базується на знаннях таких дисциплін, як: фізіологія людини (нормальна, вікова, патологічна), санологія (фізіологія) рухової активності, внутрішні хвороби, основи оздоровчої фізичної культури, масаж, та є базою для вивчення подальших дисциплін, а саме: фізична та реабілітаційна медицина, медична реабілітація при захворюваннях і травмах нервової, серцево-судинної, опорно-рухової та дихальної систем, клінічна практика з фізичної терапії, сучасні технології у фізичній терапії.

3. Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна.

Відповідно до освітньої програми «Терапія та реабілітація» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (РН):

ПРН 03.Проводити фізичну терапію пацієнтів/клієнтів різного віку зі складними патологічними процесами та порушеннями.

ПРН 14. Проводити самостійну практичну діяльність.

ПРН 21. Демонструвати виконання вимог професійний розвиток та його планування

ПРН 23. Розуміти і здійснювати місію служити людині, громаді та суспільству під час своєї професійної діяльності.

4. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна.

Навчальна дисципліна «Природні і преформовані фізичні чинники у фізичній терапії», дозволяє набуту здобувачам вищої освіти наступних компетентностей:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати автономно та у мультидисциплінарному контексті складні спеціалізовані задачі та проблеми, пов'язані з порушенням рухових та поєднаних з ними функцій, які забезпечують активність та участь особи; провадити практичну, адміністративну, наукову, інноваційну та освітню діяльність у фізичній терапії.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 05. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Фахові (спеціальні) компетентності (СК):

СК 01. Здатність визначати проблеми фізичної, когнітивної, психоемоційної, духовної сфер, обмеження заняттєвої участі пацієнта відповідно до Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ).

СК 15. Здатність обстежувати, складати, пояснювати та реалізовувати програму фізичної терапії у осіб з наслідками бойових травм опорно-рухового апарату та нервової системи.

5. Програма навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна структурована за модульним принципом і складається з 2 навчальних модулів, а саме: навчального модуля № 1 «Теоретичні та практичні основи

застосування природних чинників у фізичній терапії»; навчального модуля № 2 «Застосування преформованих фізичних чинників у фізичній терапії».

Кожен модуль навчальної дисципліни є логічно завершеною, відносно самостійною, цілісною частиною навчальної дисципліни, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання. Змістовне наповнення програми навчальної дисципліни у таблиця 2.

Таблиця 2.

Код теми	Назва модулю, теми	Перелік основних питань теми
	2	3
Модуль 1. Теоретичні та практичні основи застосування природних чинників у фізичній терапії		
1.1.	Класифікація та характеристика природних лікувальних чинників.	1. Поняття про природні лікувальні чинники та їх вплив на організм. 2. Класифікація: кліматотерапія, геліотерапія, аеротерапія, таласотерапія, бальнеотерапія, грязелікування. 3. Показання та протипоказання.
1.2.	Кліматотерапія та аеротерапія.	1. Механізми дії кліматичних факторів. 2. Методи та режими кліматолікування. 3. Застосування аеротерапії у фізичній терапії.
1.3	Бальнеотерапія та грязелікування.	1. Хімічний склад та дія мінеральних вод. 2. Види бальнеопроцедур. 3. Пелоїдотерапія: види лікувальних грязей, методи застосування.
Модуль 2. Застосування преформованих фізичних чинників у фізичній терапії		
2.1.	Застосування природних чинників у реабілітаційній практиці	1. Курортологія та санаторно-курортне лікування. 2. Методика проведення кліматотерапії, геліотерапії, аеротерапії. 3. Практичні навички підбору природних чинників для різних нозологій.
2.2.	Застосування преформованих фізичних чинників у фізичній терапії	1. Методика проведення електротерапії, ультразвукової терапії, світлолікування. 2. Безпека та контроль ефективності процедур. 3. Підбір параметрів впливу для конкретних пацієнтів.
2.3	Комплексне використання природних та преформованих чинників	1. Розробка індивідуальних програм реабілітації. 2. Поєднання методів для досягнення максимального ефекту. 3. Оцінка результативності та корекція програм.

6. Структура навчальної дисципліни

(навчально-тематичний план викладання дисципліни)

Код теми	Назва освітнього модулю, теми	Денна форма навчання (кількість годин)					
		Усього	лекції	семінарські	практичні	самостійна робота	індивідуальна робота
Модуль I. Теоретичні та практичні основи сучасної реабілітаційної моделі							
Тема 1.1	Класифікація та характеристика природних лікувальних чинників.	10	2	2	2	4	-
Тема 1.2.	Застосування преформованих фізичних чинників у фізичній терапії	14	4	4	2	4	-
Тема 1.3.	Бальнеотерапія та грязелікування.	12	2	2	2	6	-
	МКР№1	10	2	2	2	4	-
Усього кредитів / годин за модулем I		48	10	10	10	18	-
Модуль II. Практичне використання сучасних стандартів «Терапія та реабілітація», біопсихосоціальна модель надання послуг фізичної терапії.							
Тема 2.1	. Застосування природних чинників у реабілітаційній практиці	8	2	2	-	4	-
Тема 2.2.	Сучасні проблеми професійної діяльності фізичної терапії осіб різних вікових груп.	12	2	2	2	6	-
Тема 2.3.	Комплексне використання природних та преформованих чинників	10	2	2	2	4	-
	МКР№2	10	2	2	2	4	-
Усього кредитів / годин за модулем II		42	8	8	8	18	-

7. Самостійна робота

Код теми	Зміст самостійної роботи	Обсяг (годин)
		Очна (денна) форма
Тема 1.1.	Класифікація та характеристика природних лікувальних чинників. 1. Поняття про природні лікувальні чинники та їх вплив на організм. 2. Класифікація: кліматотерапія, геліотерапія, аеротерапія, таласотерапія, бальнеотерапія, грязелікування. 3. Показання та протипоказання.	6
Тема 1.2.	Кліматотерапія та аеротерапія. 1. Механізми дії кліматичних факторів. 2. Методи та режими кліматолікування. 3. Застосування аеротерапії у фізичній терапії.	6

Тема 1.3.	Бальнеотерапія та грязелікування. 1. Хімічний склад та дія мінеральних вод. 2. Види бальнеопроцедур. 3. Пелоїдотерапія: види лікувальних грязей, методи застосування.	6
Тема 2.1.	Застосування природних чинників у реабілітаційній практиці. 1. Курортологія та санаторно-курортне лікування. 2. Методика проведення кліматотерапії, геліотерапії, аеротерапії. 3. Практичні навички підбору природних чинників для різних нозологій.	5
Тема 2.2.	Застосування преформованих фізичних чинників у фізичній терапії. 1. Методика проведення електротерапії, ультразвукової терапії, світлолікування. 2. Безпека та контроль ефективності процедур. 3. Підбір параметрів впливу для конкретних пацієнтів.	9
Тема 2.3.	Комплексне використання природних та преформованих чинників. 1. Розробка індивідуальних програм реабілітації. 2. Поєднання методів для досягнення максимального ефекту. 3. Оцінка результативності та корекція програм	4

Самостійна робота передбачає виконання індивідуальних проєктів з дотриманням норм академічної доброчесності:

1. Формування бібліографічного списку використаних джерел за ДСТУ за наданою темою (модуль 1);
2. Підготовка анотації дослідження з вказуванням всіх категорій та методів за запропонованою темою (модуль).

8. Перелік питань для підсумкового контролю

Модуль 1

1. Класифікація природних фізичних чинників та їх роль у фізичній терапії.
2. Доказова база ефективності використання природних чинників у реабілітації (огляд систематичних досліджень).
3. Механізми дії кліматотерапії на організм людини.
4. Лікувальні властивості та методи застосування мінеральних вод.
5. Пелоїдотерапія: склад, показання та протипоказання.
6. Таласотерапія: принципи, методи та вплив на функціональні системи.
7. Бальнеотерапія: класифікація та методики проведення процедур.
8. Сонячне випромінювання: біологічна дія та методи дозованого застосування.
9. Вплив гідротерапії на серцево-судинну та опорно-рухову систему.
10. Використання природних чинників у комплексних програмах фізичної терапії.
11. Грязелікування при хронічних захворюваннях опорно-рухового апарату (з доказовими посиланнями).
12. Сучасні підходи до дозування природних процедур у пацієнтів з коморбідними станами.
13. Особливості застосування природних чинників у педіатричній практиці.
14. Ефективність курортної реабілітації після ортопедичних операцій.
15. Контроль ефективності природних процедур: методи оцінки функціонального стану

пацієнта.

16. Протипоказання та можливі ризики використання природних чинників.
17. Тенденції розвитку природної медицини в контексті фізичної терапії.

Модуль 2

1. Поняття та класифікація преформованих фізичних чинників.
2. Доказова база застосування апаратних методів у фізичній терапії (рекомендації міжнародних протоколів).
3. Механізм дії електротерапії на тканини та органи.
4. Види електрострумів та їх лікувальний вплив.
5. Ультразвукова терапія: біологічний ефект та клінічні показання.
6. Магнітотерапія: фізіологічна дія та безпекові аспекти.
7. Лазеротерапія: принципи, методики та рівень доказовості.
8. Світлолікування: спектри випромінювання та їх вплив на організм.
9. Особливості дозування та індивідуалізації процедур.
10. Комбіноване застосування преформованих чинників у реабілітації.
11. Електроміостимуляція: показання, методики, наукові докази ефективності.
12. Теплолікування та кріотерапія: фізичні основи та терапевтичний ефект.
13. Роль апаратних методів у спортивній реабілітації.
14. Використання фізичних чинників у лікуванні хронічного болю.
15. Порівняльний аналіз впливу магнітотерапії та лазеротерапії при остеоартриті.
16. Безпека та контроль побічних ефектів апаратних методів.
17. Інноваційні технології у сфері фізіотерапії (шоково-хвильова, HILT, TECAR).
18. Ефективність апаратної фізіотерапії у пацієнтів похилого віку.

9. Методи навчання

Для активізації процесу навчання здобувачів освіти в ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

✓ *на лекціях* чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага здобувачів освіти на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; здобувачі освіти заохочуються до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

✓ *на семінарських заняттях* обговорюються основні проблеми теми; проводяться дискусії, спрямовані на поглиблення, розширення, деталізацію і закріплення теоретичного матеріалу, які сприяють активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, формуванню самостійності суджень, умінню відстоювати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів та сприяють оволодінню фундаментальними знаннями, допомагають розвивати логічне мислення, формувати переконання, оволодівати культурою толерантності.

✓ *на практичних заняттях* запроваджуються різні навчальні технології: обговорення проблем, дискусії; вирішення ситуаційних вправ; розв'язання проблемних питань; лабораторні роботи; виконання дослідів; метод проєктів (проєктування); мозковий штурм; кейс-методи; презентації; аналіз конкретної ситуації; робота в малих групах; рольові та ділові ігри; банки візуального супроводження; письмовий контроль знань; індивідуальне та групове опитування; перехресна перевірка завдань з наступною аргументацією виставленої оцінки тощо.

Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи здобувачів освіти є чіткий контроль відвідування здобувачами освіти занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

10. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів навчання здобувачів в НУОЗ України імені П. Л. Шупика проводиться з використанням рейтингової системи (далі - ЄКТС), в основу якої покладено поопераційний контроль і накопичення рейтингових балів за різнобічну навчально-пізнавальну діяльність здобувачів у процесі навчання.

Методи оцінювання на поточному/періодичному контролі: усне опитування, модульні контрольні письмові роботи, оцінювання виконання індивідуальних завдань, оцінювання розв'язання розрахункових задач, захист результатів практичних, лабораторних робіт, оцінювання доповідей, оцінювання активності на занятті, тестування (бланкове або комп'ютерне), оцінювання есе, оцінювання виконання практичних навичок, захист історії хвороби. Для здобувачів очної (денної, вечірньої) форми навчання кожен модуль завершується модульною контрольною роботою.

Методи оцінювання на підсумковому контролі: диференційований залік.

Приклад шкали оцінювання

Поточний контроль													Підсум- ковий контроль	Сума
120													80	200
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3						
T1	T2	T3	МКР№1	T5	T6	T7	МКР№2	T9	T10	T11	T12	МКР №2		
15	15	15	15	15	15	15	15	-	-	-	-	-		

Розмір шкали ЄКТС із навчальної дисципліни для спеціальностей галузі знань 22 Охорона здоров'я дорівнює 200 балам (на підставі листа МОЗ № 0804-47/10395 від 15.04.2014), а мінімальна позитивна оцінка починається зі 111 балів; для спеціальностей інших галузей знань – дорівнює 100 балам, а мінімальна позитивна оцінка починається з 61 балу.

Для занесення балів оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти у відомість обліку успішності та індивідуальний план здобувача вищої освіти використовується таблиця співвідношення між здобутими результатами успішності здобувача та ECTS оцінками

Оцінка ECTS	Оцінка у національній шкалі	Сума балів	
	Диф.залік	ECTS	Галузь знань 22 Охорона здоров'я
			100 балів
A (відмінно)	відмінно	90 - 100	170 – 200
B (дуже добре)	добре	82 - 89	155 – 169
C (добре)		75 - 81	140 – 154
D (задовільно)	задовільно	68 - 74	125 – 139
E (достатньо)		61 - 67	111 – 124
FX (незадовільно) з можливістю повторного складання	незадовільно	35 - 60	60 – 110
F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням		0 - 34	0 – 59

11. Рекомендований бібліографічний список

Нормативно-правові акти

1. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2017 р. № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 р. № 1648). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf> (дата звернення 05.07.2023).

Основна література

1. Андрійчук О. Я. Деякі аспекти практичної підготовки фізичних терапевтів // Сучасна наука та освіта Волині : зб. матеріалів наук.-практ. онлайн-конф. (20 листопада 2020 р.) / упоряд., голов. ред. О. Ю. Ройко. – Луцьк : Вежа-Друк, 2020. – С 135-136
2. Андрійчук О. Я. Цюпак Т. Є. Грейда Н. Б. Базові знання у професійній підготовці фізичних терапевтів, ерготерапевтів// Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю присвяченої 20-й річниці з дня заснування факультету здоров'я та фізичного виховання УжНУ «Сучасні підходи до формування професійних компетентностей фахівців фізичної терапії та ерготерапії» (17–18 жовтня 2019 р., м. Ужгород). С. 152-153.
3. Андрійчук О., Грейда Н., Ульяницька Н. Застосування стретчингу в фізичній терапії // Фітнес, харчування та активне довголіття: прогр. І Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (23 березня 2021 р.). – Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2021. – С. 3.
4. Андріюк Л. В. Фізіотерапія та немедикаментозні методи лікування у роботі сільської лікарської амбулаторії загальної практики сімейної медицини/ Л. В. Андріюк, С. М. Тимофєєва та ін. – Львів. – 2013. – 73 с.
5. Апаратура для фізіотерапії та діагностики: навчальний посібник [Злепко С. М., Павлов С.В., Василенко В.Б. та ін.]. – Вінниця: ВНТУ, 2011. – 212 с.
6. Бачинська Н. В. Актуальні питання та перспективні напрямки реабілітації осіб з бойовими пораненнями [Електронний ресурс] / Н. В. Бачинська, Ю. О. Забіяко // Молодий вчений. – 2018. – № 3(1). – С. 56–59. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_3\(1\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_3(1)_15)
7. Бісмак О. В. Основи фізичної реабілітації: навч. посіб. / О.В. Бісмак, Н.Г. Мельнік. – Х.: Вид-во Бровін О.В., 2010 – 120 с.
8. Богдановська Н. В. Фізична реабілітація хворих різних нозологічних форм: навчальний посібник / Н.В. Богдановська, І. В. Кальонова. – Запоріжжя: Запорізький національний університет. – 2016. – 314 с.
9. Бутов Р. Особливості організації реабілітаційного процесу в санаторно-курортних умовах [Електронний ресурс] / Р. Бутов, Д. Совтисік, М. Кузан // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. – Кам'янець-Подільський, 2019. – Вип. 15. – С. 21–24. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkpnui_fv_2019_15_6
10. Верхратський С. А. Історія Медицини / С. А. Верхратський. – 3-е вид., К.: Вища школа. Головне в-во, 1983. – 384 С.

11. Вовканич А. С. Вступ до фізичної реабілітації: навч. посіб. / А. С. Вовканич. - Л.: ЛДУФК, 2013. - 186 с.
12. Воропаєв Д. С. Періоди використання засобів фізичної реабілітації та рухові режими [Електронний ресурс] // Основи фізичної реабілітації (загальна характеристика засобів фізичної реабілітації) : навч. посіб. / Д. С. Воропаєв, О. О. Єжова. – Суми, 2019. – С. 11–15. – Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/75098>
13. Герцик А. Створення програм фізичної реабілітації/терапії при порушеннях діяльності опорно-рухового апарату [Електронний ресурс] / А. Герцик // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2016. – № 6. – С. 37–45. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/snsv_2016_6_8
14. Електролікування. Дарсонвалізація, ультратонотерапія. УВЧ-терапія. Індуктотермія. Постійна, імпульсна, низькочастотна магнітотерапія. Мікрохвильова терапія. – Електронне джерело. – Режим доступу: http://intranet.tdmu.edu.ua/data/kafedra/internal/fiz_reabil/classes_stud/uk/
15. Зданюк В. В. Новітні реабілітаційні технології в сучасній практиці [Електронний ресурс] / В. В. Зданюк, Д. Д. Совтисік // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. – Кам'янець-Подільський, 2016. – Вип. 9. – С. 186–192. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkpnui_fv_2016_9_23
16. Кальонова І. В. Ерготерапія в геріатричній реабілітації [Електронний ресурс] / І. В. Кальонова, Н. В. Богдановська // Вісник Запорізького національного університету. Фізичне виховання та спорт. – Запоріжжя, 2017. – № 1. – С. 123–130. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>
17. Медична і соціальна реабілітація: Підручник., / Самойленко В.Б., Н.П. Яковенко, І.О. Петряшев, та інш. – 2-е вид., переробл.і допов. – К. : ВСВ «Медицина», 2018 – 464 с.
18. Основи реабілітації, фізичної терапії, ерготерапії : підручник/Л.Вакуленко, В.В. Клапчук, Д.В.Вакуленко та ін. Тернопіль : ТДМУ, медкнига, 2018. 372 с.
19. Сиволап В.Д., Кисельов С.М., Лашкул Д.А. Основні принципи доказової медицини : навч.посібник для здобувачів ступеня д-ра філософії. Запоріжжя : ЗДМУ, 2020. 208 с.

Додаткова література

1. Воропаєв Д. С. Основи фізичної реабілітації (загальна характеристика засобів фізичної реабілітації) : навч. посіб. / Д. С. Воропаєв, О. О. Єжова. – Суми : Сумський державний університет, 2019. – 72 с.
2. Григус І. Реабілітаційне обстеження в практиці фізичного терапевта : навч. посіб. / І. Григус. – Одеса : Олді+, 2023. – 176 с.
3. Сучасні фізичної терапії та ерготерапії: теорія і практика : матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції /вдповід. Ред. Т.В.Бугаєнко, наук. Ред. О.М.Звіряка. – Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2022. – 135 с.
4. Фізична реабілітація: підручник / В. М Мухін. — 3-тє вид., переробл. та доповн. — К.: Олімп, л-ра, 2009. — 488 с: іл.

Інформаційні ресурси

1. Національна наукова медична бібліотека України <http://library.gov.ua/>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>
- 3.ЗУ «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>

4. Фізіопедія, база знань з фізичної терапії <https://www.physio-pedia.com/home/>
5. Міжнародна класифікація функціонування <https://moz.gov.ua/uk/mkf>
6. Українська асоціація фізичної терапії <https://uapt.org.ua/uk/home/>.
7. Об'єднання фізичних терапевтів України <https://upta.com.ua>.

Перегляд (актуалізація) робочої програми навчальної дисципліни здійснюється не рідше одного разу за навчальний рік. Перегляд (актуалізація) робочої програми навчальної дисципліни здійснюється перед початком навчального року із обов'язковим зазначенням у протоколі засідання кафедри.